

05.01 Τα μέρη του Λόγου

Τα μέρη του λόγου είναι **δέκα** και σ' αυτά περιλαμβάνονται όλες οι λέξεις της ελληνικής γλώσσας.

Κάποια μέρη του λόγου αλλάζουν μορφή μέσα στον λόγο και τα ονομάζουμε **κλιτά** (άρθρο, ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία, ρήμα, κλιτή μετοχή), ενώ κάποια άλλα μένουν πάντα τα ίδια και τα ονομάζουμε **άκλιτα** (επίρρημα, σύνδεσμος, πρόθεση, επιφώνημα, άκλιτη μετοχή). *Προσοχή! Έχουμε δύο είδη μετοχών. Η μετοχή, έτσι, ανήκει και στα κλιτά και στα άκλιτα μέρη του λόγου.*

Τα Κλιτά Μέρη του Λόγου

Κλιτά λέγονται τα Μέρη του Λόγου που κλίνονται.

- **Τα Άρθρα, τα Ουσιαστικά, τα Επίθετα και οι Αντωνυμίες** έχουν **Γένη** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **Αριθμούς** (Ενικό, Πληθυντικό) και **Πτώσεις**.

- **Τα Ρήματα** έχουν **Φωνές** (Ενεργητική, Παθητική), **Συζυγίες** (α', β'), **Χρόνους**, **Εγκλίσεις**, **Πρόσωπα** (α', β', γ') και **Αριθμούς** (Ενικό, Πληθυντικό)
- **Οι Μετοχές** έχουν έναν άκλιτο τύπο και ένα κλιτό τύπο που μοιάζει με τα Επίθετα.

Τα Ουσιαστικά

Ουσιαστικά είναι οι λέξεις που δηλώνουν :

- **πρόσωπα** (θείος, Πέτρος)
- **ζώα** (σκύλος)
- **τόπους** (Βερολίνο, Γερμανία)
- **πράγματα** (δέμα, γραμματόσημα)
- **ενέργειες** (αποστολή)
- **καταστάσεις** (ησυχία)
- **ιδιότητες** (ταχύτητα, ασφάλεια)

Χρησιμοποιούμε τα ουσιαστικά λοιπόν για να αναφερθούμε σε κάποια από τις παραπάνω οντότητες ή έννοιες του κόσμου γύρω μας.

Τα Επίθετα

Επίθετα είναι οι λέξεις που συνοδεύουν τα ουσιαστικά και μας λένε κάθε φορά πώς ακριβώς είναι το ουσιαστικό, δηλαδή τι ποιότητα ή ιδιότητα έχει.

Οι αντωνυμίες

Αντωνυμίες είναι κλιτές λέξεις που αντικαθιστούν, όπως λέει και το όνομά τους) τα ονόματα, δηλαδή τα ουσιαστικά και τα επίθετα.

Το Ρήμα

Το ρήμα είναι κλιτό μέρος του λόγου που το χρησιμοποιούμε για να εκφράσουμε μια ενέργεια ή κατάσταση. Είναι το πιο κεντρικό μέρος του λόγου γιατί γύρω του χτίζουμε προτάσεις.

Οι Μετοχές

Οι μετοχές είναι λέξεις που φτιάχνονται από ρήματα και τις χρησιμοποιούμε για να δώσουμε περισσότερες πληροφορίες είτε για το πώς γίνεται αυτό που περιγράφει το ρήμα είτε για κάποια ονοματική φράση.

Έχουν κατάληξη -μένος, -μένη, -μένο (η κλιτή μετοχή) και -οντας/-ώντας (η άκλιτη μετοχή).

Η κλιτή μετοχή κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο και λειτουργεί όπως τα επίθετα (δηλαδή συνοδεύει ουσιαστικά και τα προσδιορίζει).

Η άκλιτη μετοχή λειτουργεί σαν επίρρημα (μας δίνει μια πληροφορία για τον τρόπο και τον χρόνο που γίνεται η ενέργεια του ρήματος).

Τα Άκλιτά Μέρη του Λόγου

Άκλιτα, όπως λέει και το όνομά τους, λέγονται τα Μέρη του Λόγου που δεν κλίνονται.

Άκλιτα είναι :

- Το Επίρρημα
- Ο Σύνδεσμος
- Η Πρόθεση
- Το Επιφώνημα

Άκλιτα είναι και τα Μόρια, που όμως δεν αποτελούν ξεχωριστό Μέρος του Λόγου.

Τα επιρρήματα

Τα επιρρήματα είναι άκλιτες λέξεις που συνοδεύουν τα ρήματα και τα προσδιορίζουν δίνοντάς μας πληροφορίες για τον τόπο, τον χρόνο, τον τρόπο, την ποσότητα. Τα επιρρήματα, επίσης, συνδέουν προτάσεις (χωρίς να είναι σύνδεσμοι).

Οι Σύνδεσμοι

Οι Σύνδεσμοι είναι άκλιτες λέξεις με τις οποίες μπορώ να συνδέσω:

- α) **λέξεις** (παπούτσια και καπέλο)
- β) **φράσεις** (τα έπιπλα και τα ντουλάπια και τα φώτα)
- γ) **προτάσεις** (Είπαν να κοιμηθούν μαζί μου, γιατί φοβόντουσαν να κοιμηθούν μόνοι τους.)

Οι προθέσεις

Οι προθέσεις είναι μικρές άκλιτες λέξεις που συνοδεύουν μια ονοματική (ή προθετική) φράση (βλ. ενότητα 16.2) και μαζί με αυτή δηλώνουν διάφορες ιδιότητες (τόπο, χρόνο, τρόπο, προέλευση κ.ά.).

Μερικές προθέσεις χρησιμοποιούνται και στην παραγωγή/σύνθεση λέξεων (βλ. ενότητα 17.2).

Τα επιφωνήματα

*Τα επιφωνήματα είναι άκλιτες λέξεις με τις οποίες μπορώ να εκφράσω τα **συναισθήματά** μου (δηλαδή τον θαυμασμό, τον πόνο, τη λύπη, τη στενοχώρια, την απορία μου), **να πραγματοποιήσω πράξεις** (π.χ. παρακίνηση, έπαινο,*

κάλεσμα, ευχή) ή **να δηλώσω τη στάση μου σε μια κατάσταση** (π.χ. άρνηση, ειρωνεία, δυσπιστία).

Τα Μόρια

Η γλώσσα μας διαθέτει και μερικές μικρές άκλιτες λέξεις που ονομάζονται **μόρια**, αλλά δεν αποτελούν ξεχωριστό Μέρος του Λόγου.

Τα πιο σημαντικά μόρια είναι:

- **το μόριο του μέλλοντα θα** (π.χ. θα γράφω, θα γράψω)
- **τα μόρια της υποτακτικής να και ας** (π.χ. να έρθουν, ας έρθουν)
- **τα αρνητικά μόρια δε(ν) και μη(ν)** (π.χ. δεν ήρθαν, να μην έρθουν)
- **τα μόρια ναι και όχι** (π.χ. Ναι, θα παίξω μπάλα. Όχι, δε θα παίξω μπάλα.)
- **το δεικτικό μόριο να** (π.χ. Να ένα ποδήλατο!)
- **το παρακελευστικό / προτρεπτικό μόριο για** (π.χ. Για κάτσε να σου πω!)